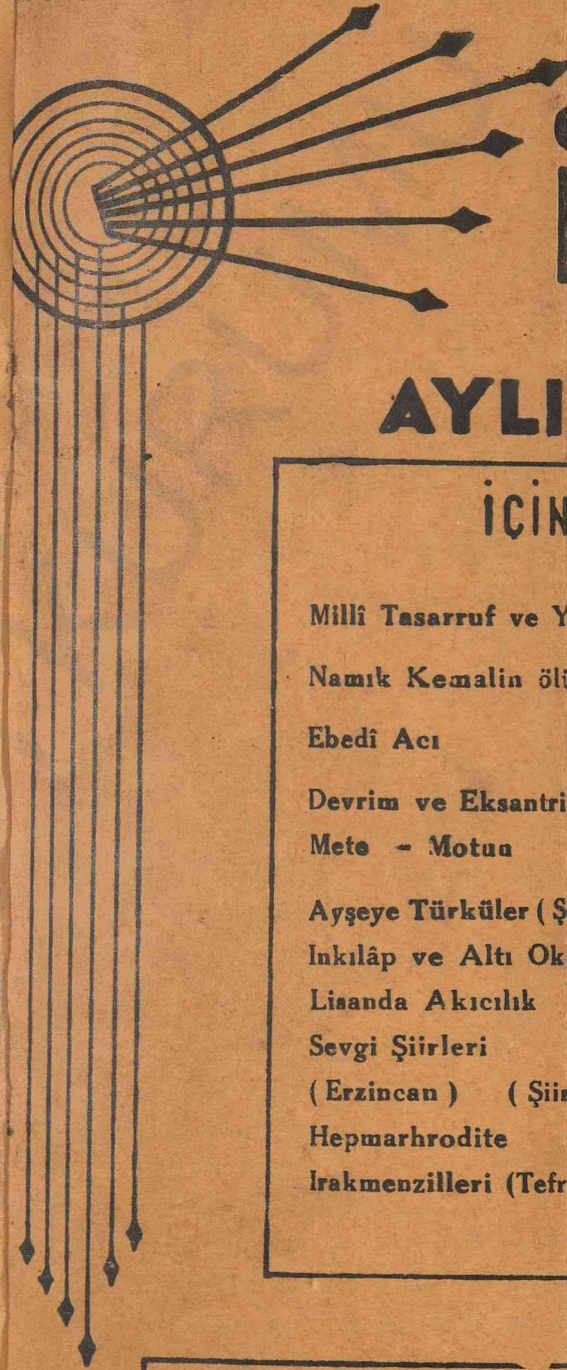




# İNANÇ

## AYLIK DERGİ

### İÇİNDEKİLER

Millî Tasarruf ve Yerli Mal. H. (Ata L. Özdil)

Namık Kemal'in ölümü ( A. Vefa Aray )

Ebedî Acı ( Zeki Ülkü )

Devrim ve Eksantrik Adam ( M. N. Arda )

Mete - Motun ( Bîrhan Saracoğlu )

Ayşeye Türküler ( Şiir ) (İskender Fikret Akdora)

İnkılâp ve Altı Ok ( M. N. Arda )

Lisanda Akıcılık ( Ahmet Vefa Aray )

Sevgi Şiirleri ( Ferit Rağıp )

( Erzincan ) ( Şiir ) ( Nesime Eser Boygo

Hepmarhrodite ( M. N. Arda

Irakmenzilleri (Tefrika) ( Ata Lûtfi Özdil )

34

35

## DENİZLİ

## HALKEVİ

CUMHURİYET BASIMEVİ - DENİZLİ

# İNANÇ

AYLIK HALKEVİ DERGİSİ

SAYI: 34, 35

1. Kânun 1939 — 2. Kânun 1940

İMTİYAZ SAHİBİ: HULÛSÎ ORAL

## MİLLÎ TASARUF VE YERLİ MALLARI HAFTASI

Yazan : Lise Türkçe Öğretmeni  
ATA LUTFİ ÖZDİL

**B**ugün biriktirme ve artırma haftasını açıyoruz.

Yerli mallarını kullanmak için ahdimızı yerine getireceğiz. Her yıl İlkânunun ikinci haftası için ahdimizi, andımızı tazelemek millî ödevimizdir. Her sene sonunda işimizi kontrol edip yeni yıla büyük bir inanla giriyoruz

Gözümüzü çevirip arkamıza baktığımız zaman, iki asır önce yurdumuza köse sakallı, şeytan gözlü bir ecnebi tecimeni karşımıza dikiliyor. Bu adam bizim tezgâhları durduran bir ecnebidir. Anadolu'nun iklimini ölçtü; Afrikanın Kap sömürgesinin ona benzediğini sezdi. Ankaranın tiftiklerini oraya aşırıldı. Fabrikasının mahsullerini Anadolu'ya soktu.

İşte bizim tezgahlar o zaman durdu. Halk geçinmez oldu. dağlar eşkiya ile dodu. Dışarıdan ecnebi tecimenler içeriden eşkiya Türk Milletini soydu Devlet borç içine battı Kapitilasyonlar milletin eli ayağı bağlandı. Afrikayı Osmani Rumeli şahane kaçtı. Sürye Irak ve Arabista elimizden alındı Saraylar sefahat hane şehirler kabristan oldu. Bütün Anadolu harabeye döndü.

Bu kıyak oyun Cumhuriyete kadar uzandı. Bu bir mazidir.



Şimdi ise Türkün güneşi doğunca saraylar okul oldu. Kabristanların yerine şehirler yapıldı. Anadolu mamurelerle doldu. Tezgâhlar fabrikaya çevrildi. Kapitülasyonlar bina sında Türk Bankaları açıldı. Türk sermayesi ecnebi tecimenini yakaladı. Yuttuklarını birer birer çıkarttı. Türk sanatkârı her işe elini uzattı. Madenlerini buldu, demir yollarını yaptı. Sigortalarını açtı. Türk sahnesine geçti. Türk kültürü meydana çıktı. Bu gün kendi dilile kendi malile sizleri yetiştiriyor. Ne büyük saadet.

Bundan tam altı yıl evvel bir vilâyet merkezinde böyle bir günde bir hatip söylev veriyordu; halk arasında şöyle bir konuşma işitiyordum :

Hatip — Hemşeriler ! Paranızı birik. tiriniz, fakat saklamak artırmak için millî bankalarımıza yatırın.

Halk — (yavaşça) orada batsın öyle mi.

Ben — Aman hemşerim orası padişah hazinesi değildir.

Hatip — Yerli mallarını alın ki yurdumuz zengin olsun.

Halk — Sizin elbiseleriniz ve kürkleriniz hepsi Avrupadan geliyor.

Ben — Aman hemşerim onlar Hereke kumaşdır Avrupanınkinden farksızdır.

Hatip — Yerli yiyecek sarf edin.

Halk — O süslü şekerlemelerinizi siz Avrupadan getiriyorsunuz.

Ben — Aman arkadaş onlar Alpullu ve Uşak şeker fabrikalarının malıdır. Avrupanınkinden farksız olarak İstanbul ve İzmirde yapıyor.

Ey ATATÜRK gençleri siz bu halkın yüreğine ışıklar verin ; ona yerli malını süslü ve temiz görmeyi bildirin. Kooperatifler açmamayı öğretin Bu savaşın sonu olmadığını iyice anlatın.

## NAMIK KEMALİN ÖLÜMÜ

Yazar: A. VEFA ARAY

**N**amik Kemal öleli bu gün 51 yıl oluyor. 21/12/1840 2/12/1888 Bizde ölümünün sonu sağlığındaki kadar ve belki daha gürültülü geçen bir kimse varsa o da Namık Kemaldir. Onu, her Türk münevveri istiptada kafa tutan bir hürriyet sever ve zulüm yapan padişahla ordusuz, silâhsız çarpışan bir kahraman olarak tanır. Yaradılışında hür yaşamağa ve geri kalmış olanları himayesinde bulundurmağa muktedir ve istekli olan Türk, padişaha zaman zaman hücum eden bu vatansever şairi, yüreğinin en derin köşesinde onu kutsal bir varlık olarak büyük bir sevgi ve saygı ile saklar. Aramızda onun sağlığına ait olan menkabeleri bilmeyen yok gibidir. Hafızalarımızı yoklarsak hürriyet ve vatan severliğe dair manzumelerin seslerini ilk defa odan aldığımızı teyit ederiz.

Yukarıda, Namık Kemal'in ölününün soru gürültülü geçti, demiştim. Evet, gürültülü geçti: Ateş olmayan yerden duman çıkmadığı gibi gürültü yaratamayan bir kimse de değerli olamaz. Onun hakkındaki bu gürültüler aradan bir çok yıllar geçdikten sonra oldu, Bir kaç yıl önceydi; bilmem kimlerin şişirdiği bir genç, ortaya çıkarak, büyük vatanseveri mezarında rahatsız etmeye başladı. Onun hakkında açtığı bir ankette, şairin vatan ve millet mevhumlarını bilmediği, lâik değil dindar olduğu, idealist, hürriyet perver, kahraman ve hatta bir Türk olmadığı meydana konmak isteniyordu.

Bir çok sene evvel yaşamış ve ölmüş olan bir kimse hakkında böyle isnatlarda bulunmak, daima ilerleyen medeniyet çerçevesinin zaman ölçüsüne devir meselesini — bilhassa bizde — göz önüne almamak cehaletinde bulunmak demektir. Her devrin kendine göre siyasî, tarihî corafî, ilmî, fennî ve saire gibi... tabir ve mefhumları vardı. Namık Kemal, vatan tabirinden o zamanki Osmanlı İmparatorluğu arazisini, millet tabirinden İmparatorluk vatandaşlarını ve bilhassa müslümanları kastetmişse bu tabirleri yanlış kullanmış olamaz. Şair, zamanının Avrupasını okuyordı; o zaman Avrupada bu ta-

birler onun kullandığı gibi kullanılmıyordu, deyenler olabilir. Fakat büyük bir İmparatorluğun gayri mütecanis vatandaşlarını birbirlerine bağlamak için o, bundan başka hangi manayı kast edebilirdi?

Namık Kemal lâik eğilse doğrudur. Fakat o, böyle olduğu gibi onun dinine veya dinsizliğine karışan anketçi de laik olmamış oluyor. Çünkü, lâisizm dini herkesin vicdanına bırakır. Ve Osmanlı İmparatorluğu zamanında ise bu kelimenin ancak ismi geçiyordu. Büyük ihtilâlden sonra lâikliği kabul eden Fransızlar bile hiç bir zaman lâik olamamışlardır.

Namık Kemal'in idalist olup olmadığını beraber düşünelim:

Muini zalimin dünyada erbabı denâattir.  
Köpektir zevkolan sayyadı biinsafa hizmetten

\* \*

Müberrayım rica vü havften indimde âlidi

Vazifem menfaattan hakkım ağrazı hükûmetten

Diyen şair, memleketteki rejimden memnundur da bir post için veya süs olsun diye mi haykırıyordu? O elbette istipdadı istemezdi, istemiyordu ve padişah huzurunda nekadardaki taltif edildiyse gene kendi fikrinden dönmiyordu. O cümhuriyete yakın bir rejimle halkın yükselmesini, hürriyete kavuşmasını istiyordu. Bu bir ideal eğilimidir? Bunu şu beyitle tekrar teyit edelim:

Usanmaz kendini insan bilenler halka hizmetten  
Mürüvvetment olan mazlûma el çekmez anıyetten

Şairin hürriyet severliğini şu beyti ne güzel isbat eder:

Ne mümkün zûlm ile bidat ile imhayı hürriyet  
Çalış idraki kaldır muktedirsen âdemiyyetten

O aynı zamanda palavracılıktan uzak, tam manasile bir kahramandır:

Felek her türlü esbabı cefasını toplansın gelsin  
Dönersem kahbeyim millet yolunda bir azametten  
Onun Türk olup olmadığını gelince..

Bu kısa sözlerden sonra Namık Kemal'in hâlâ bir Türk olmadığını söyleyenler varsa onların birer septik olduklarını söyler ve kendi şecerelerini karıştırmamalarını dilerim!..

## EBEDÎ ACI

YAZAN: Zeki Ülkü

**H**islerin sıcaklığını soğutan zaman, zelzele ile yıkılan Erzincanda mahvolan ve karlar altında kalan binlerce Türkün yüreklerimizde bıraktığı derin tesiri azaltmıyacak, bu derin boşluğu nisyan, tozlarla dolduramıyacaktır. Bundan binlerce sene sonra da; haritada, zelzele mıntıkasına dikilen gözler bu acı üzerinde duracak, binbir belâdan kurtulup henüz ayağa kalkan Türkte tabiatın kurduğu bu tuzak karşısında bizim gibi yeis ve ızdırıp ile kuduracak, daima bu elemle sızlanacak ve hıçkıracaktır. Bütün dünya ile boğuşup kendisine hür ve müstakil mukaddes bir yurt kuran Türkte ne tabiat, ne de Tanrı artık dokunmamalıydı. İnsanlığın en yüksek kıymetlerini taşıyan, en büyük felâketlere göğüs geren, dayanılmaz acılar çeken Türkü, inciten her şey ve her kuvvet menfurdur. Her türlü kaza ve belâyaya karşı Tanrının sigortalaması lâzım gelen Türklüğe karşı nasıl oldu da tabiat sinsi ve hain bu kadar büyük bir lağım kazdı. böyle mel'un bir suikast hazırladı? Yıkılan şehir ve köylerde yaşayanlar, kâfaları taşla ezilecek birer yılan, birer zalim, birer mücrim değil; birer kahraman, birer arslan, Cümhuriyetçi, İnkilâpçı mert ve asil birer insandı. Devrimin aşıladığı, her sene çoğalmasına çalıştığı birer fidandı.

Her gün, yurdun her tarafına dağılan Türk büyükleri, bir çığ gibi her an büyüyen ve mamurlaşan Türk şehirleri ve çoğalan Türklüğe sevinir, öğünür, bir düğün evine gider gibi şen ve mes'ut giderken, neden yurdun büyük bir kısmı bir anda mezarlık mıntakası halini aldı. Ve gazetelerdeki haritalarda etrafı mezarlık divarlarıyla çevrildi. Mezarlıkları birer mamure yapan Türk; yurdundaki bu büyük senkistan ve kabristana, bu büyük harabeye nasıl dayanır? Bir zaman

lar düşmanlar da yurdun ötesini berisini böyle eğri çizgilerle çizmiş, tırmalamış, hissen hırpalamıştı. Karşımızdaki bu düşmana saldırdık, bu acıklı durumu kaldırdık. İnsan olduktan sonra yine de bütün dünya ile boğuşur, yurda el sürdürmeyiz, fakat ah, bu seferki düşman per sinsi, pek biaman. Yedikat yerin dibinde saklı. İleri karakolları olan taş, toprak dağ, dere ve tepelerde dilsiz ve ketum. Bir esir gibi söyletmenin, malûmat almanın imkânı yok. Yaralanınca, düşmanın cinsini, miktarını hesaba katmadan aslan gibi kükreyerek saldıran Türk, bu sefer kanını içene akıtmağa mecbur kaldı. Yoksa hilkat insan kuvvetile yenemediği Türkü hain tabiatın gücü ile mi yenmeğe kalkıştı? Bu günkü harp yangını içerisinde Türke tecavüzden korkan muharipleri Türkün kudretini kışkandı da mı onu kendi yıkıcı kuvvetlerine boyun eydirmek istedi? Fakat hayır, buna o da muvaffak olamayacaktır. Bu gün hepimiz seferberiz. Biz kendisi gibi hissiz ve canı değiliz. Onun kanlı katilleri titretecek zalimane bir hareketle Türk vücutları üzerine yığıldığı taş, toprak ve karı velevki altındakiler canlarını terk etmiş olsalar bile kaldıracak, binlerce kardeş cenazesini göz yaşlarıyla yıkayarak mezarlarına yatıracağız. Her erzincanlı; her tokatlı, her sivaslı, her giresunlu şehit, tabiatın o korkunç homurtusundan sonra yine vatandaşlarının sesini işitecek, mübarek vücuduna dokunan ellerden bir elektrik ceryanı gibi akacak hissi ile Türklüğün şefkat ve merhametini, feregat ve fedakârlığını, sevgisini duyacak, yalnız kalmadığını, acılarının ve felâketlerinin kalplerimizde yaşadığını anlayacak. O; bir döşek gibi kabartacağımız ve bir yorganın içindeki atılmış pamuk gibi yumuşak ve temiz toprakla örteceğimiz mezarında yatacak, benim yaptıklarımızda yorganlarla meydana getirdiğimiz tümsekler gibi onlara da birer tümsek yapacak tabiata ve Tanrıya, insanlığa ve bilhassa Türklüğe hürmet etmesini ihtar edeceğiz. Bu şehitlik şarkın Çanakkale şehitliği olacak, onu ziyaret edenlerin yüreğine tabiat düşmanlığı dolacak, her kes bu hain ve zalim arzda son derece tedbirli yaşamak lüzumunu duyacak, bu suretle İstiklâl harbile, milletlere, insanlık arasında hür ve

müstakil yaşama dersi veren Türk; tabiat belâları karşısında da insanlığın burnu kanamadan yaşaması yollarını açmış, ve beşeriyete diğer büyük bir inkilâp hazırlanış olacaktır. Bu tabiat şehitliği karşısında insanlık artık taş ve kerpiç evlere girmeğe tövbe edecek ya yürükler gibi çadırlarda, ya Japonlar gibi mukavva evlerde veya son derece mukavim betonarme, hatta büyük birer kutu halinde veya lâstik top gibi yuvarlanacak, içi kauçuk kaplı madeni binalarda yaşıyacak ve bir gün muhakkak yıldırım gibi zelzeleyi de istihkâr edecek.

Evet hilkat bu işi de bize yükledi. Cefakeş insanlardır ki henüz yorgunlukları geçmeden başka işlere atılırlar. Gene ancak onlardır ki en çetin ve zahmetli yollarda sona kadar yürürler. Netekin yürüyoruz. Netekim tabiatla harbe başladık. Bu gün için milletler arasında sulhçu, tabiata karşı tek başımıza muharibiz. Sadece şefkat ve muhabbet isteyen bu harbi pek bitirecek, bu uğurda varımızı yoğumuzu verecek, bu acıyı unutmak ve unutturmak için oralarını daha mamur bir hale koyacak, güneşi daha evvel şarkımızı garpten daha nurlu ve daha parlak yapacağız.

## DEVİRİM VE EKSANTİRİK ADAM

Yazan: MUAMMER NECİP ARDA

İse kahramanlar oldu, o, kahramanlığın insanın ruhî durumunun en son sözü olduğundan emindi. Aklın ve sezişin kavradığı tabiat, statik ve ruhun Tanrı anını yaratan, dinamizm üçlemesinden Actuel'i ören kahraman değilmi idi. Bir insan, istediği kadar tabiatın kanunlarına, statığın mekanizmesine akıl erdirmiş ve yine istediği kadar ruhunun tanrısel anını her an karagöz perdesinde seyrederek gibi hulya halinde duymuş olsun; eğer onun ruhunda bu üçleme bir seciyeyi, bir senfonist ruhu yaratmak için kapışmamışsa, eğer o insan, tabiatı, statığı ve ruhunun Tanrısel kudretini ferdiyetinin yapmağa mecbur olduğu hamlede eritmemişse ve bunu hayat memet meselesi bilmemişse belki bir kuru âlim, bir pedan, bir hintli mistik olabilir. Fakat asla bir kahraman olamaz. Eksandrik adama nazaran da kıymetlerin kıymeti kahramanlıktır. Onun içindirki o, kahramanların önünde hürmetinden donakalmıştır. Ve ulu Tanrının varlığına delil olarak gösterilen bütün yıldızlarile tabiat, bütün müesseseleri ve curcurnasile statik ve insana iksiri aşkı sunan ilâhî sanat onca ikinci derecede şeylerdir. Zira bunlardan hiç biri kendini kararlar-ken manîler, imkânsızlıklar önünde bükülmemezlik edememiş ve "ya hep ya hiç,, diyememiştir. Halbuki bir kahraman, tabiatı kanunları ile bedeninde susturmuş, statığı müesseseleri ile dehasında ve cüretinde eritmiş ve sanatkarın senbolik olarak rüyasını hayran hayran günlerce, senelerce anlata anlata bitiremediği bir Tanrısel anı yaratmış, onu olmuştur. Binaenaleyh Eksantrik adamın dini, kahramanın Tanrıseli idrak ve tahakkuk ettirdiği anın ta kendisidir. O, Atatürkün büyüklüğü önünde diğer kahramanları unutarak onun yarattığı inkilâbı yaşadığı orijinal ve orijinel anı Türk milletinin yeni ve en hakikî bir hamle ve nizam kaynağı bilmiştir. Kahraman kadiri mutlak Tanrıyı yaşanırılığa kavuşturur. O, Tanrının var-

lığını isbat etmemiştir. Zira kamerin arkasındaki bir dağ gibi bir şeyin isbatı onun boynunun borcu değildir.

Eksantrik adamı Atatürk işte bu düşüncelere sevketti. O, artık yeni bir hakikatle karşı karşıya idi. Ve muhakkak bunu bağırarak istiyordu. Atatürkü bir muhtarip statığı hayata kavuşturmuş olan bir kahraman olarak görüyordu. O, herkesten daha iyi biliyordu ki bir insan bir kültür ve binnetice de bir ruhun düşünme, duyuş, davranış procédé'leri birbirinin içinde erimiş ve tam bir ahenk üzere çalışmış olmalıdır. O halde mâzinin bütün kahramanların dehalarını nefsinde cem-etmiş olan bir kahraman aynı zamanda sanatkar ve mütefekkirlerinin de son sözü denebilecek bir duyuş ve düşünüş dünyası olmalıdır. Zira kahramanın evvelâ doğru düşünerek haklıyı haksızdan ayırması (derin manasında: yani bir milletin düşünüşünün procédé'sini felsefî bir tarzda kavramak) saniyen bu düşünceyi hazırlayan duyuşlara, bütün bir statığı en esaslı yerinden alâkadar ettiğinden, her şeyden fazla ve bütün hayatı sarılacak kadar bir moral ve bir daha sahibi olması icabeder. Bu taktirde de kahraman yalnız davranışı ile izah olunamaz. Bilâkis onun düşünüşü ve duyuşu da ta hakikata kadar nufuz edecek ve binnetice de muasırları olan mütefekkirleri ve sanatkarları aşacaktır. Zira bir mütefekkir, olmuşun bir sanatkar ise oldurabildiğinin üzerinde çalışır. Halbuki kahraman, olmuşu bir tanrı gözü ile görür beğenmez ve yıkar ve bir sanatkarın procédé'si ile de, fakat onu aşarak olacağı kararlar ve yaratır. Eksantrik adam bu hakikatlerin önünde hürmetle durdu ve kendi ruhile onu kavramanın imkânsızlığı karşısında idi.

Atatürkün siması karşısında senelerce durdu. Atatürk sadece insan hislerini semaya göre süzmeklere kalmamış, bilâkis bütün bir statığı bütün procédé'leri ile semanın yani dinamizminin karşısında, herkesin en aciz en bitkin zannettiği bir zamanda çıkarabilecek olan müthiş bir muadeleyi halletmişti. O, ne muadele idi ki senelerdir, hatta asırlardır bütün bir Türk camiası üzerinde çalışmış ve varlığını telef etmiş. Fakat

ancak çocukça neticelere varmıştı. Lüzumsuz münakaşalar, esassız fikirler netice vermeyen davranışlar ve... Çöken bir cemiyet. Bunlar için de nice cemiyetler kurulmuş, nice mecmualar çıkarılmış, nice kafalar patlatılmıştı. Buna rağmen yine işte her şey ta esasından çökmüş, günden güne erimiş ve mahvolmuştu. Avrupalıların "hasta adam,, dedikleri Türk ölüyordu. Eksantrik adam da bu güne kadar (Cümhuriyetin ilânı tarihi ne kadar, yirmi yaşına kadar) yaşamamıştı. Gerçe ferden ve münzevî bir surette tattığı tabiat ve sanat şah eserleri ona bir şeyler veriyordu. Fakat bu cûşesleri, bu düşünme hamlelerini ve davranma ihtilâçların mensup olduğu statikte aramak ne beyhude idi. Bu statikte hayat sanki hal-lolunmamış bir muadele idi de herkes bu sıkıntının altında bunalmış ve şaşkınlamıştı. Ne babasının kendisine bahsettiği Allah, Alaha benziyordu. (Zira babasının Allahı sanatı ve ferdin icabında statığı islâh edici kafa tutuculuğunu inkâr ediyordu), ne de muallimlerinin lisede verdikleri dersler bi-çareyi tatmin edebiliyordu. Sonra en mühim bir hahikat da şu idi: Eksantrik adam güzel tabiat ve şaheserler karşısında kendini yüzüne tükürülmüş hissediyordu. Tabiat ona, kendisine müşfik gözleriyle bakan babasından daha yakın, daha samimî geliyor, hele garbın dehaları onun ruhunun samimiyetine, yaratıcılığına öyle itiyorlardı ki sanki o, bu anlarda cemiyetine ve onu bu hayata mahkûm edişine karşı sıkılmış bir yumruk oluyordu. Fakat bir türlü bu şeyleri kendi kendine izah edemiyordu. Filhakika bunun için Eksantrik adamın senelerce tettebbü etmesi, düşünmesi lâzım geliyordu. Halbuki işte onun kanı kaynıyor, zekâsı kabına sığamıyordu. Bir sabah Gülhane parkından tabiatın güzelliği ile kendinden geçmiş, evine dönerken kahvenin önünden geçiyordu. İstanbulun, baharı ile mahmur güzelliği ile insanı dindar kıldığı (fakat sanatkârın dini dindar), tabiatın ayın yaptığı günlerle bu zavallı insanlığın alâkası ne idi. Halbuki işte bu güzellikleri o zorla birkabilmişti. Niçindi bu karanlık. Yoksa Eksantrik adamın kanayan bu ruhu bu güzellikten tesellimi bulmuştu. Evet muhakkak. Fakat onu kaç geceler, ağladığı kaç geceler anne-

si de teselliye çalışmamış mı idi. Halbuki annesi onu teselli edememişti. Denizin ve çiçeklerin tesellisi karşısında ise hürmetle susmuş ve başkalanmıştı. Bu fark nereden geliyordu. Oh, deniz ve çiçekler ona bir başka âlemden, İslâm estetiğini aşan bir dünyadan bir şeyler fısıldamışlardı. Bir gün Çamlıca dan Kuzguncuğa bir arkadaşile iniyorlardı. Eksantrik adamın içi içine sığmıyordu. Mavi sema, koyu mavi rengi ile bir kurdele gibi uzanan Boğaz ona Boğazın klasik ruhunu (fakat ifadesini ancak belki bir "Shelley,, de bulabileceğimiz) terennüm ediyordu. Ve bu terennüm mektepte okutulan Divan ve Teceddüt edebiyatlarından ne kadar başka bir şeydi, Bu öyle bir hava idi, öyle bir mana idi ki... İnsan, aşkı tattığı anlardaki gibi yepyeni bir şey oluyordu. Eksantrik adam o gün şöyle düşünmekten kendini alamamıştı: "Biz Türkleri muhakkak ki softalar öldürmüş; yoksa şu güzelliklerin dehasına lâkayt kalamazdık. Şu dakikada bir Anacrëon veya Pindar'ı yaratan tabiatın bu tabiatın aynı olduğuna o kadar eminim ki. O medeniyet ki softaların İslâmiyetinin tek gözlü bırakıncaya kadar örttüğü halde adilikten ve fuhuştan kurtaramadığı kadını Venus de anadan doğma bir halde bütün iffeti ile, asaleti ile, güzelliği ile erkeklerin olgun anlayışı, ilâhî sevgisi, kahraman davranışı önüne çıkarmaktan çekinmemişti. Bu anlayış softalıklarınkine kat kat fayık olduğu kadar bizim, biz Türklerin esas ruhuna uygun değil mi idi? İşte bizler güzel Boğaz'ın anlayışlı ve susamış çocuklarıyız. Eksantrikadam mektepte anlatılan milliyeti vücuda getiren sebepler arasında coğrafi sebeplerin de münakaşa edildiğini ve kabul edilmediğini hatırladı. Fakat milliyet tabirinden o kitabın ne kastettiğini anlayamamıştı. — Daha Var —

## METE - MOTUN

Tarihten bir yaprak

**M**ilâttan evvel Asyada yaşayan Türk devletleriüden biri olan Hun devletinin en parlak devrini yaşatan hükümdar Motun'dur.

Motunun hayatı ve eserleri hakkında ve fakat özlü bir bilgi edinmek için bir çok kitapları karıştırmak lâzımdır. İşte ben burada uzun tetkiklerin mahsulü olan bir kaç eseri tetkik ederek şu hulâsayı meydana getirdim.

Hun devleti çok eskidenberi Asyada yaşamış bir çok hükümdarları gelmiş geçmiş idi. Bunların en meşhurları Mete - Motun'dur.

Motunun babası Çin tarihlerinin Teoman dedikleri halbu ki asıl ismi Toban olan hükümdardır. Toban milâttan evvel 219 yıllarında yaşamış 209 yılında Çinlilerle uğraşmıştır.

Hayatı bir aile faciasile nihayet bulmuştur. Kendisinin veliahtı olan Mete övey ana elinde bulunuyordu. Övey ana ise kendisinden olan oğlunun Veliaht olmasını istiyordu. Bunun için Tobanı sıkıştırıyordu. Toban oğlu Meteyi komşusu olan Yüecilerin yanına gönderdi. Sonrada karısının ısrarı üzerine oğlunu öldürmek için Yüecilere üzerine kucuma kalktı. Fakat bunu haber alan ve deli kanlı çağında olan Mete yahut Motun doğruca babasının ülkesine gitti. Bu vaziyetten memnun olan babası Teoman yani Toban oğluna 10,000 asker vererek geriye döndü. Bunu kendi istediği gibi talim ve terbiye ettiren ve atıldığı zaman ses çıkaran oklar icadı ile onunla techiz eden Mete bir gün babasını ava davet etti. Babası ava geldiğinde, babasını kasten vurup öldürdü ve böylece Hun tahtına Mete geçti. Mete (yahut Motun) ki buna Bagatur ismi de verilmiştir. İlk icraat olarak memleketinde her sahada teşkilât yapmağa başlamış ve üç yüz bin kişilik bir de ordu meydana getirmiştir. O sırada iki mühim düşmanı vardı. Birisi Çinliler diğeri şimâl şarkisinde bulunan Tung-hu'lardı. Çinliler dahili bazı meseleler ile uğraşmakta olduklarından Hunlara karşı düşmanlıklarını his ettirmiyorlardı. Fakat

henüz teşkilâtla uğraşan Hunların daha ziyade kuvvetlenmesini istemiyen diğer komşuları Tung-hu'lar Motunun yanına bir elçi gönderip kendisinin çok koşan atını istemişlerdi Motun komutanlarını taplayıp buna bir cevap vermeği düşündü. Fakat atı yüzünden milletini kana boyamağı muvafık bulmadığından atını elçiye teslim etti. Bundan yüz bulan Tung-hu'lar ertesi sene ikinci bir elçi yollayıp Motunun yani Metenin güzel karısını istediler. Mete bunuda verdi. Bundan hüsbütün yüz bulan ve şımaran Tung-hu'lar yine bir elçi gönderip Hunlar ile Tung-hu'lar arasında bulunan gayri meskün araziye istediler. Motun bu defa yine komutanlarından mürakkep bir meclis toplayıp onların fikirlerini sordu: Karısını ve atını veren Motunun bu boş araziye nasıl olsa vereceğini zan ederek (verelim) diye cevap verdiler. Fakat Motun onlara:

Kendime ait olan at ve kadın yüzünden milletimi ölüme sevk edemezdim, fakat bu arazi benim değil ecdadımın bize emanet ettiği bir yerdir diyerek harp etmeğe karar verdi. Ve hazır ordusunu alarak ansızın Tung-hu'lar üzerine yürüdü. Ve onları fena bir bozguna uğratıp o düşmanı ortadan yok etti.

Daha sonra Çinlilerle de yaptığı harplerde zafer elda edip Çinlileri sulha mecbur eden Motun (yani Mete) Asyanın şarkındaki Kora yarım adasından ta Hazer denizine yakın yerlere kadar memleketini genişletti. Ve kuvvetli bir ihtimale görede Milâttan evvel 174 yılında ölmüştür. Yerine Kiok (veyahut Kök) ismindeki oğlu geçmiştir. Türk tarihinin en meşhur simalarından birini teşkil eden Metenin hayatı böyle harplerde ve milletin yücelmesini temin etmek için uğraşmak la geçmiştir.

Bürhan Saraçoğlu

Mete ve doğu Hunları hakkında daha fazla malûmat edinmek isteyenlere Ankara Tarık Edip kütüphanesi neşriyatından Hüseyin Namık Orkunun (Hunlar) adlı eserini tavsiye ederim. Esasen bu tarihin mahezi o kitap ve aynı zatın notları ve konferanslarıdır.

## AYŞE'YE TÜRKÜLER

Yüzün masallardaki sevgililerden ince,  
Boyün bir başak kadar, gözlerin alev Ayşe.  
Mehtap dal uçlarında senin için göçebe,  
Senin için süslendi bu bahçe, bu ev Ayşe...

\* \* \*

Pencereden her cinsden çiçek açdı saksılar,  
En güzel güllerini yoluna serdi bahar..  
Hiç bir şey yakışmadı sana gelinlik kadar;  
Ahmed'ine " El deme. " O yiğiti sev Ayşe.

\* \* \*

Her akşam gün batınca kalbimize eğilen  
Dalların arasından gizlice görün Ayşe.  
Bir avuç mehtap gibi vursun havuza aksin;  
Ruhumuzda dokunan tüllere bürün Ayşe.

\* \* \*

Korkma, bu sevda seni Ahmed'inden ayırmaz,  
Sade güzel yüzüne işlenir belki biraz;  
Gönlünde bir tilsimin aksine beziyen huz,  
Ve ipek saçlarını hazla öper gün Ayşe...

Ankara : 30/9/1939

İskender Fikret AKDORA

## INKILÂP VE ALTIOK

**C**ümhuriyetçi olalı daha on yıl oldu. Bu kadar zaman elbette "mükemmel,,e erişmemiz için kâfi değildi. Muhakkak ki on altı senedir büyük bir hüsnü niyyet ve enerji ile çalışıyoruz. Zira şu son bir asırlık hadisatın ruhu bütün Türkleri kendi milli benliklerini bulmaya seferber etmişti. Artık her Türk anlamıştır ki milliyetine şuurla sarılmadan yaşamaya imkân yoktur. Evet kuvvetli bir seli andıran inkılâp senelelerini yaşamış ve halen de yaşamakta bulunuyoruz.

Yaratıcı olan inkılâbımızın en esaslı vasıflarından biri insocial (\*) e hürmet ediciliği ve onu nizama koyuculuğudur. Muhakkaktır ki ATATÜRK dehasile bizlere yeni bir hamle vermiştir. Fakat yine muhakkaktır ki ATATÜRK bu hamleyi dehasile ancak "eski,, de, Türkün asırlardır mecrasını arayan maddî, manevî insocial dünyasının tazyiklerinde, emirlerinde mahiyetinde bulmuştur. Ve işte o, onun içindir ki büyüktür. Türk âlemini, bu insocial = cemiyet altı Türk ruhunu bu gün hâlâ bütün inkılâplara, didinmelere rağmen tamamen sosyal yaptık deyemeyiz. Zira bu iş zamanla ve çalışarak başarılabaktır. Burada bir hakikata yakından bakmalıyız. Sosyalleşirken ATATÜRK'ün dehasını mihrak seçen Türkün insocial'i Halk partisinde programlaşmış ve Halkevlerinde hayata inme-

( \* ) Nasıl şuur âleminin altında bir inconscient âlem varsa cemiyet hayatının altında da hayat için çırpınan bir insocial hayat vardır. Bu hayat muhtelif tazyiklerin muma-naatların mevsimsizliğin vesarrenin tesirile sosyalleşmemiş yeni sosyal cristalisation'ları ihtiva ettiği gibi eski ve bu ruhun düşmanı rejimlerin harap ettiği, sindirdiği sosyal tohumlarında ihtiva eder.

ğe çalışmıştır ve çalışmaktadır. Yani insocial ruh sosyalleşmek için hadisatın müsadelerini ve bir dehanın yüksek sezislerini, sonsuz enerjisini ve yol göstericiliğini beklemiştir.

İnkılâbımızın bu vetiresine yakından bakmalıyız: İnsocial-den dehâsının, sezisleri ve onun verdiği programla sosyale geçiş! yani insocial bir maden damarıdır ve bu damarda çıkarmak istediğimiz Türkün mazisi ve yaratacağımız istikbalı vardır. Türkün mazisi ve istikbalı! yani yüceliği, kudreti, rengi, asaleti ve hamlesi! fakat bu damarda curuf da vardır. Yahutta daha insocial olmağa vakit bulamamış, ehliyet kesbetmemiş tahammürler, manasız hayat dilenmeler, kıymetsizliklerde vardır. İşte ATATÜRK bu hakikatı da gördüğü içindir ki eidden büyüktür. İnkılâbın bir tek işi vardır. İnsocial'i sosyal yapmak; Fakat sözde insocial'i değil! Üzerine titrememiz lâzım gelen mühim bir nokta ile karşı karşıyayız. ATATÜRK bunu ne kadar kuvvetle duymuşlardır. Partinin altı oku, dehâsını insocial'in içine doğru uzattığı manevî miknatistlerdir ki insocial'in madenini curufundan ayırmak için yaratılmışlardır.

\* \* \*

Fakat dikkat edelim; İnkılâbımız hakikaten neyi istihdaf etmiştir? Partinin altı oku niçin yaratılmıştır?: Millî mazimizden Millî istikbalimizi modern procedelerle yaratmak için Değilmi? Ve bu doğru ise Partinin altı oku her münavevi ve her vatandaşı vazife başına çağırıyor, işbaşında görmek istiyor demek değildir. Yani maddî ve manevî Millî kalkınma her Türkün çalışmasına himmetine mütevakıf değildir? Fakat çalışmak himet etmek ne demektir?: İnsocial'in madenini curufundan ayırmak kolay değildir. Ve bu güçlük çift bir güçlüktür de. Evvelâ Türküz yani insocial'imiz bilfarz altın madenindendir. Sanaiyen insanız, yani bu altın madeni diğer milletlerin madenlerinden farksız olamaz demek değildir. Halbuki diğer milletlerin insocial'i muhakkakki başka madenlerdendir. Eğer böyle olmasaydı tarih, anane, mahallî renk denilen şeylerin manası olmaması lâzım gelirdi. Halbuki bir Türk bir ecnebi gibi insan olmakla be-

raber ondan başka birşeydir de. Bir Türkün insanlığın umumî vasıflarına malik olması onu nazarımızda bir Ecnebi ile aynı mahiyette gösteremez. Zaman Türkte ve ecnebide ayrı ayrı işlemiştir. Milliyet de bir Realitedir. Buna anlamak için İstiklâl Savaşını hatırlamak kâfidir. Bu da Türkün İnsocial'inin modern Proceed'lerle başka, modern kâhplara dökülmesinde ki güçlüğü, inceliği isbata kâfidir.

Demekki inkilâp, Avrupalı mantığı ile Türk madeninin işlemek niyetindedir. Şark mantığı ile değil! Avrupa mantığı ise ikidir: İlimin mantığı, sanatın mantığı! Türk insocial'i işte ancak bu iki mantıkla işlendikten sonradır ki Avrupa karşısında ayakta durabileceğiz.

\* \* \*

Yani dinin mantığı ? Din mantığı bu günkü Avrupa medeniyetini her halde yaratmak istemiyecekti. Zaten o mantık bu güne kadar Metafizik rüyalarda erimek, kaba itikatlarda kör düğüm olmaktan öteye geçmemiştir. İnsanlar her nedense Allah hakkında bir şair veya bir bakkal gibi düşünmekten kendilerini men edememişlerdir. Halbuki ilim fabrikaları müsbet neticelerle; Sanat, operaları, konserleri, sergileri ile statige, İnsociale dış geçirmekte ve ona yeni istikametler vermektedir.

\* \* \*

Avrupanın ilim mantığı muhakkaktır ki Türkün insocial ini ancak dolayisiyle işleyecektir. daha doğrusu bu mantık memlekete teknik ve rafah getirerek, İnsocial e social olmak imkânını verecektir. Fakat yaratılacak olan Social in rengini mahiyetini, dozunu kararlaştıracak olanlar muhakkakki sanat-kârlar olacaktır. ve Sanatkârın bu işi başarması da gayet nazik ve güçtür.

Tanzimattan itibaren edebiyat, resim, heykel, vesaire tarihlerimize bakalım. Hemen anlamakta gecikmiyeceğiz ki yapılan iş başarması lâzım gelenin yanında hemen hiç mesa-

besindedir. Bu gün Türkün, ATATÜRK gencinin musikisi yoktur, edebiyatı yoktur, resmi yoktur. Zira Türk henüz öz varlığını kavramış değildir.

Peki bu iş ne vakit başarılacak ? : Sanatkâr, milletin insocial inde kıvranan, hayat dilenen, sosyalleşmek isteyen Türkün kıymetlerine, Türkün hamlelerine, Türkün dehasına nüfuz edebilecek seviyeye geldiği zaman : Türk sanatkârı artık bilmelidir ki ağabeylerinin yaptığı gibi Avrupaya gidüp oradan Romantizmini, Sembolizmi, Fütürizmi getirmek birşey ifade etmez. Türk sanatkârı bilmelidir. ki sanatın yapma dünyası başka muhitlerin, başka emirlerin mahsullerine bu memleket muhtaç olsa bile bu ihtiyaç sırf tecessüs veya kültür kabilinden bir ihtiyaçtır. Artık sanatkârın Türk sanatcılığı için anlamak zamanı gelmiştir. San'atkâr demek yaratıcılığı, bir milletin insocialinin zorlamalarını sezip onun maşerileştirmektir.

Edebiyat konuşmaları

## LISANDA AKICILIK

YAZAN: A. Vefa Aray

**D**ilimizdeki ( Su gibi ) tabirini hepiniz bilir ve hatta bol bol hullanırsınız: Bir kimse, her hangi bir konu üzerinde, size birşeyler anlatırken ağzından çıkan kelimeler diline takılmadan, pürüssüz bir surette kulağınıza geliyorsa: " Ne güzel konuşuyor, adeta su gibi! „ der ve şayet o lakırdılar hafızda kalmış şeylerse: „ Su gibi ezberlemiş! „ sözünü ilâve edersiniz

Su, meyilli bir yol bulduktan sonra müşkülsüz ve gürültüsüzce akabilen bir madde olduğundan, buradaki " Su gibi „ tabirini, benzetme yoluyla, lisanın okunuş ve konuşuluş tarzının akıcılığı ve pürüzsüzlüğü için kullanıyoruz.

Her mayinin bir akıcılık derecesi olduğu gibi, her lisanın da akıcılık bakımından bir derecesi vardır. Ses bakımından ( Phonatpuement ) pek az işlenmiş olan mücerret lisanlar ( Çin, Tibet, Siyam lisanları gibi ) iltisakî ve munsarif lisanlar yanında daha az akıcı ve daha çok pürüzlü konuşulmaktadır.

Lisanların edebiyatlarına baktığımız zaman, edebî nevillerin bulunduğu veya mutlaka istediği bir akıcılığı görmek ve hissetmekteyiz. Bir metinde, üslûp akıcılığı var, diyorsak, bu akıcılık, o metini teşkil eden cümle veya paragraflardaki kelimelerin dilde çıkardıkları seslere bağlıdır.

Kelimeler, birbirlerine benzeyen harf ve hecelerle başlar ve böyle kelimeler de birbirini takip eder şekillerdeyse o metinde bir tenafür (+) husule gelir ve böyle kelimelerden yapılan cümlelerin okunması da güçleşir. Bu, telaifuz güçlüğüne doğuran harf gurupları şunlardır:

1 — ( BP ), 2 — ( CÇMSS ), 3 — ( ÇDRŞ ),  
4 — ( GKLPR ), 5 — ( BLMNS ), 6 — ( KSSZ ).

Kullanılmalarından sakınılan güç okunur cümleler hemen (X) Bazan şiirlerde bu gibi cümlelere rastlarız ki bu sırf ahenk endişesiyle yapılır ve adına da (alliteration) denir.

her lisanda vardır. Söz gelimi, bakınız, fransızcadaki şu cümle, hem okunma, hemde anlaşılma bakımından ne kadar pürüzlüdür:

Si six scie sciera six cigares, six cent siX. scie sciera siX cent siX cigares.

Türkçeye gelince . . . Halk arasında çok raslarsınız: Bir kimse diğer birinin dilindeki kekemelik veya çabukluk derecesini, ona, böyle teleffuzu müşkil olan cümleler söyleterek dener ve anlar. Bu gibi denemeler bilhassa askerî okulların girme sınavlarında görünmektedir. Her hangi bir topluluğa kumanda eden veya söz söyleyen bir kimse, kendi lisanını güzel kanuşamıyorsa onun gülünç mevkie düşeceğine şüphe yoktur. Bununla beraber hepimizin söz veya yazılarında bu gibi hallere düşmemeye ve bunun için de aşağıdaki cümlelere benzer sözleri kullanmamaya, bilhassa lisanımızın güzel eşmesi bakımından çok dikkat ve itina etmeliyiz;

### 1 — ( B P )

- Bir berber bir berbere bre berber gel beraber berberlik edelim demiş.
- Bir berber bir berbere para bazarlığında barbar bağırır
- Birader babamla bekacağımız bazı işler var.

### 2 — ( C Ç M S Ş )

- Bu karşiki horozun kuyruğu ne hoşçada kıvırtmaçlanmış.
- Şu horozun kuyruğu kıvırtmaçlanmış mı, kıvırtmaçlanmamış mı, kıvırtmaçlanmış ya. kıvırtmaçlanmamış mı.
- Koz ağacı kocadıkça, dalı biter budadıkça, İnsan oğlu bir hoş olmuş karipleşir kocadıkça.
- Üç tas hoşaf içtim üç tunç tasta.
- Şaşkın saka şosede su içiyor.

### 3 — ( Ç D R Ş )

- Dah de çocuk, çüş de çocuk.
- Dah, Çüş eşek, eh çüş eşek.
- Ne sarı darı bu darı be dayı.

### 4 — ( G K L P R )

— Gevrek ekmek pekmezsemiş, pekmez gevrek ekmeksemiş; gevrek ekmek pekmezsemeseydi pekmez gevrek ekmeksemezdi .

- Kırk küp kırkının da kulpu kırık küp .
- Şu karşıdaki kara kuku kavak, takırdadın mı kurudun behey, dibi kuru doruğu kara kuku kavak .
- Şu karşıdaki tepede üç kel, kör kirpi var, erkek kel kör kipri dişi kel kör kiprinin kürkünü giymiş.
- Keşkekcinin keşkeklenmiş keşkek kepçesi, buğdaydan yapılan bir çeşit çorba.

### 5 — ( B L M N Ş )

- Eller bozlamalandı da biz bozlanamadık.
- Şu duvara badanalamalı mı, badanalamamalı mı?
- Kapiyı sürmelemeli mi sürmelememeli mi.
- Çorbayı nenelemeli mi nenelememeli mi?
- Kapiyı kapamalı mı kapamamalı mı ?
- Şu duvarı malalamalı mı, malalamamalı mı ?
- Memiş mahkemeye gitmiş, mahkemeleşmiş mi mahkemeleşmemiş mi ? mahkemeleşmiş ya, mahkelememiş mi ?
- Akşamdan kalmış tarhana çorbası, sarmısaklamalı mı sarmısaklamamalı mı ?

### 6 — ( K S Ş Z )

- Şu köşe yaz köşesi, şu köşe kış köşesi .
- Şu soğukta su şakası olur mu ?
- Sarı karının sarı kızı, sarı kızın sarı sakızı.
- Üç dolu haşhaş öşürü .
- Şu kızın aşure aşısı pişirilişinden, öşür öşür buğday verilişinden başka bir işi yok.

Yukarıdaki cümleler belki bir çırpıda okunabilir, fakat yüksek sesle bir kaç defa tekrar etmeğe çalışırsak bu cümlelerin mutlaka bir yerinde takılacak veya yanılacağız. İsterse-  
niz siz de bir deneyiniz.

## SEVGİ ŞİİRLERİ BAŞLANGIÇ

### I

En sararmış bir yüzle, en gamlı bir bakışla.  
Revamı hassas bir kalp bin yıllık derdi çeksün.  
Ruhunda pençeleşen Baharlar, yazla, kışla,  
Her şeyi hoş göreceksün, seveceksün, snveceksün.

\* \*

Hiç günahkâr dudak anmayacak adını,  
Her kalp senin yoluna hislerini serecek.  
Hayatta zevk duymanın, yaşamanın tadını,  
Karşında alev olan mısralar gösterecek.

### II

Dinle bütün varınla gönle hayat katacak,  
Tabiata hükmeden iradenin sesini,  
Bu kudretsiz mısralar bak sana anlatacak,  
Kışdan Bahar Yakaran sevgi felsefesini

\* \*

Muhayyelem kudursa, çıldırsa bile aklım,  
Hiç bir tahta değişmem kelbimdeki yerimi.  
Sana bağışlıyorum, sana kiraz dudaklım:  
İlhamı senin olan Sevgi Şiirleri mi.

Ferid Rağib

## ERZİNCAN

**E**rzincan Battı diye; yurdu hicran dağladı.  
Bu haberi duyanlar, karaları bağladı;  
Nabızda tutuşan kan! hep kalpleri bağladı,  
Bir köşede titreşen o mukaddes vatandı.

\* \*

Ey! hayasız fırtına azmış kudurmuş mağma,  
Kayıp, coşup köpürdün; insanları öldürdün,  
Sana yol vereni sen, söyle! nere götürdün  
Söyle ey! kayan toprak, Söyle kudurmuş mağma.

\* \*

Yüreğimiz kanıyor, Gözümüz sisli, yaşlı;  
Senin için ağlıyor küçük, büyük her yaşlı;  
İç acımız bir deniz kabarıyor, coşuyor,  
Geride bir Türkiye, bütün Türklük ağlıyor.

\* \*

Hicranın yer etti bak, toptan kalplerimizde;  
Saplandı ateşli ok, kanlı yüreğimizde.  
Kabarıp coşan hisler çoğalıyor içimizde;  
Güzel Erzincan senin için yanıyor ağlıyoruz.

\* \*

Biz Türkler, seni yine süsle bezeteceğiz;  
Sana vatan müziği içten dinleteceğiz;  
Yardıma koşuyor Türk, Yabancı her millet.  
İç acına çekecek Türkler çelikten bir set.

\* \*

Yer kaysın, Lâv fırlasın yıldırımlar saçılsın;  
Türklerin sesi kadar, hâkim olmaz sanırım.  
Erzincanı yutmakla; yurt tükenmez sanırım  
Geride bir Türkiye yüce, Ulu Türklük var.

Naime Eser Boygo

## HEPMARHARADİTE

Terceme eden Mu. NECİP ARDA

**H**alid bir anda kendini zekâsının Jupiterliğinde buldu. şimdi ona öyle geliyordu ki: büsbütün başka kanuların hüküm sürdüğü bir dünyada, dehâsının dünyasında, o, dediği dedik bir tanrıdır. ! Hadisat ruhunun anatına, ruhun tonlarına uy mak için öyle akıl almaz bir sihir kazanmıştı ki; artık bu hadisatın bu akışına bakarak bunlara hâlâ "maddî" demek imkânsızlaşmıştı. Yalnız yine maddî demek icap ediyordu; zira bu akışta, bu anî tahavvüle ta gayri tabîî hiç bir şey göze çarpmıyordu. Bilakis her şey tabîî kanunların çerçevesinde ceryan etmekle beraber ruhun bütün nüanslarını, kemalini, ihtiraslarını, bıkınlık ve aşklarını ifade hususunda da bir bin bir gece maslayı alemleri zenginliği ile, tam bir inkiyad içinde yapılıp bozuluyordu.

Halid kendi kendine : "Tanrı olduğumu nihayet Allah da anlamış olmalı ! Şu damarlarımdaki kanın zekâdan taktir edilmiş olması, şu beynimin içindeki ruh dalgalarının Vênus burcundan geçen ebedîler âlemi kadar parlak ve mes'ut oluşu bütün varlığımın tam manasile beni saran şu dünyada bir her şeye kadir sihir gibi,, yayılması bunu gösteriyor ! Ben bir tanrıyım dedi. Fakat bu sözler aklından vücudunun vaktile diğer sefalet dünyasında, bir muallim olarak sürünmeğe mahkûm edildiği râel âlemde iken seyrine doyamadığı Praxitéle'in Hermes heykeli haline girdiğini anladı. Kolları tatlı bir ahenk kazanmış, göğsü hayat inhıları ile güzelleşmiş, saçları, vaktile bir delicesine sevdiği kız için yolduğu saçları, şimdi başını kıvracak gölgelerle tekrar örtmüştü. Senelerdenberi çalıştığı çatlak kemani şimdi elinde bir Yunan Lıyre'i oluvermişti. Ruhu mûte nadiyen, Vênus'ü asil hareket, ilâhî tavır-

ları ile, ta onu yaratmış olan prensipten duyuyor. ve derhal plastiği müziğe çeviriyordu, ruhlaşmış maddeyi, alnının ortasında yanan "Anlayış ve Başarış"la, maddeleşmiş ruha kalp,, ediyordu. Dikkat etti; başdan Vênus zannettiği varlığın F. nin ta kendisi olduğunu anladı. Fakat kendisini bir türlü tanıyamıyordu; Artık kalın kaşlarının, sert sakallarının, ıztırabla gençliğini gaybetmeğe yüz tutmuş yüzünün saçsız başının hayalini bile bulamıyordu. O temamlı bir Hermes'di şimdi. Fakat Vênus niçin yerini F. ye terk etmişti. Bir an bu sual aklından geçecek oldu; fakat hemen métamorphose'in acı şakaları - Ovide'den öğrendiği acı şakaları - aklında ısıklar çaldı. Halid hayır Hermes derhal hiç bir alaka ile bağlanmadığı Venus kelimesini bile aklından, sefaletin saadet tarafından kovulması gibi, uzaklaştırdı.

Parmakları arasındaki; tellerin çıkardığı nağmeler o kadar yeni ve kadim şeylerdi ki... Ebediyen aynı sabahı getiren güneşin ebediyen aynı sabahı getirmediği gibi - oktavlarının kentlerinin, modulation'ların arpejlerin teakubı ve mahdud ve sonsuz kadrosu içinde F. - Hermes aşkının bir kalp çarpışı tazeliği kadar yeniliğini ve kâinatı tedvin eden prensiplerin ezeliyeti kadar eskiliğini anlamamak imkânsızdı .

Hermes akan fakat değişmeyen, durduğu halde her an yenileşen bu saadatinin içinde şimdi F. sinin, ruhunun son sevgilisinin, yaratılış sırrına ermek için çırpınıyordu.

Devam edecek

## IRAK MENZİLLERİ

TEFRIKA NO. 18

Yılı 1916 Genel Savaşta  
Yazan: Ata Lâtfi Özdi

**H**epimiz telâş içinde damların üstüne çıkarak elimizdeki dürbünlerle toz bulutunun yükseldiği yere bakıyoruz. Toz alçaldıkça arasından beyaz entarili süvariler görünmeğe başladı. Yaklaşıyorlardı onlara karşı koyacak bir silâhımız bile yoktu ve nihayet öfkeli bağırımlar işitiliyordu, acaba arap aşiretleri bizi soymağamı? geliyorlardı. Kulağımıza gelen seslere dikkat ettim, türkçe konuşuyorlardı. Menzilin kapısına kadar geldiler. Hemen atlarından indiler. Bunların kıyafetlerine bakan insan arap aşiretlerine benzettir. Beyaz elbiseli kara sakallı keskin bakışlı çevik bir takım adamlar kendilerinden menzilin kapısını açarak hayvanlarından indirdikleri beyaz çuvalları ambarlara boşaltmağa başladılar. Çok acele ediyorlar bu esnada menzil komutan yüzbaşı yanlarına geldi. Elindeki kırbaçlarla adamları döğmeğe başladı. Onlar bağırıyordu.

— Efendi, bizi niçin döversin biz devletimizin kuluyuz. Obamızı ingilizler basacak zahirelerimizi, düşmana kalmasın diye menzile taşıyoruz. Aşiretimizin yarısı ingilizlerle çarpışıyor, biz acele onlara yetişeceğiz.

Yüzbaşı sövmeğe başladı; Hırsız herifler çuvalları tamam boşaltmamışsınız. Sizi hapishanede hapsedeceğim. Dedi artık ben dayanamadım: Aşiret adamlarından birisine sordum. Bunların adına (Yavuz aşireti) derlermiş. Araplarla Türk hududunda bir ileri karakol vazifesi görmeleri için Yavuz Selim tarafından vaktile buralara yerleştirilen kahraman Türk aşiretleri imiş.

Bunu anlattıktan sonra ben yüzbaşıya yalvardım. (Bunları dövmeden salıver.) dedim. Yüzbaşı öfkeli öfkeli yüzüme baktı. Yerdeki çuvalların dibinde kalan bir avuç kadar buğdayı yerlere boşaltıyordu. (Bu hırsız herifleri ben bilirim) dedi işte o zaman aşiret adamları kızdılar. Ve dedilerki: (Biz bu zahireyi bedava getiriyoruz, para ile satmadık ya gidelim bir sefer daha yapalım diye acele ediyoruz. Orada daha bir çok zahire var.

Düşmana kalacağına askerimiz yese daha iyi olur. değil mi.) Bu sözleri işitince yüzbaşı daha ziyade köpürdü ve menzilin kapılarını kapattırdı.

İşte o zaman ileriye atıldım ve yüzbaşıya dedim ki:

(Eğer bu adamları bırakmazsan telgrafla seni ordu komutanına şikâyet edeceğim.) Böyle palavracı kimselere yüksekten atılırsa hemen yatışırirler. Bu da beni Enver paşanın iltimaslısı sandı. Aşiret adamlarını bıraktı. Menzil kapısından dışarı çıktığım zaman Yavuz aşiretinin karayağız yiğitleriyle sarmaşıp ayrıldık. Hepsinin gözleri yaşarmıştı. O gün Nuseybinden gelen bir kamyon bu menzilde durmuştu. Bir Türk şoför mavzerile büyük bir kartal vurmıştu. Henüz ağzından kanlar damlıyor. Arabistan kartalları bazı defa aşireti götürmüş. Bu kartal 80 kilo ağırlığı ile çok heybetli duruyor. Sert bakışlı gözleri halâ kapanmamıştı. Şöföre sorduk: Kartalı kaç satarsın ?

12 papel dedi. Bu beyaz Kartal Yavuz aşiretinin beyaz entarili Kahramanlarına nekadarda benziyordu.

Bir kaç saat sonra sarhos Eczacının kumandasında 24 arabamız tekrar harekete geçmişti. Gene uzun Çöl yollarına girdik. Kağnıların gıcirtısı hastaların feryadı bir matem havası gibi çölün boşluklarına karışıp gidiyor. Bizi muhafaza edecek silâhlı bir neferimiz var. Nöbetçi neferimiz Halil uzun boylu Çanakkale harbinden artakalmış bir kahraman, Yavaşça yanı-

ma sokuldu ve kulağıma fısıldadı: (Önümüzde uzun bir yol var. Akşama kadar demir kapı derbendine ulaşamazsak haramiler bizi soyarlar, üstümüzdeki paraları kağının içindeki otların altına gömelim ne olur ne olmaz) dedi. Onun dediği gibi yaptık. Kafilemiz ilerliyor akşam yaklaşıyor. Gündüzün sıcaklığı yolumuzun üstündeki kaya tepelerini bir soba gibi kızdırmış alevleri gözümüzü yakıyor. Gece yarısına doğru bir derenin içinde, iki dağ arasında bir geçide girdik. Dağın birinin üstünde bir Kale harabesi var. Burada telgraf bölüğü Karargâh kurmuş. Birçok Zabitan aileleriyle de çadırlara yerleşmiş. Bizde kağınımızı bir kenarı çektik. Biraz ileride çalılardan bir ateş yakmışlar ve etrafına subaylar toplanmış.

Arabalarında bizim Sahoş Eczacıda var. Beni görünce yanına çağırdı ve büyücek bir şişe gösterdi. Üzerindeki yazıyı okudum: Alkolhür safi ispiro: Bunu kadehe doldurup içiyorlar. Banada bir kadeh verdi elimi aldım kokladım ve önümüzde yanan ateşe döktüm. kırmızı mavili alevler çıkarak yandı ve bir yılan gibi uzanıp sarhoş Eczacının bıyıklarını dağladı yanında oturan bir Subay ayağı kalkmıştı kale harabesinden (beni bırakın hepinizi yakarım imansız herifler) diye birisi bağıırıyordu meğerse oda sarhoş bir topçu subayı imiş. Kendi kamutani tarafından orayı hapsedilmiş ateşin başında uzun müddet oturduk. Arkamızdan soğuk önümüzden sıcak ve sanki arkamızda harp önümüzde Arap. Oradan kalktık, biraz sonra çadırlara çekildik. Yorgunluktan tatlı bir uykuyu dalmıştık, rüyamızda sulh olmuş ihtiyat subayları terhis olunmuş. Sanki bize teskirelerimizi veriyorlardı. Daha sabah olmadan karanlıkların içinde kart bir ses yükseldi. Ne bu diye dinledim bizim kafile kamutani bütün hasta arabalarını harekete getirmiş ve yola girmişler ilerliyorlardı gece havaya baktım ufkun üzerinde yarım bir ay sanki dilini çıkarmış gülüyordu. Çöl ortasına yarı uyur yarı uyanık bir halde akıp gidiyoruz. böyle bir halde mardinin tümseğine tırmanırken kafilenin önündeki kılavuz, kurt var, diye bağırdı: silâhını çıkar, dedi, tetiği çekti, fakat ateş almadı, rutûbetten barut nemlenmiş,

zaten bir tek silâhtan başka silâhımız olmadığından kurda atacak bir şeyimiz yoktu halbuki kurtlar çoğalmış ve iki ayak üzerine dikilmiş, bize silâh atıyordu. Korktuğumuz başımıza geldi dedim. Neferim Boyabatlı halif, kafilenin bütün arabaları durmuştu. Hastalar yaralılar aileler çocuklar bu baskından korkmuşlar ağlayıp bağııyorlardı. Bende arabanın içersinden dışarıya fırladım vaktile arkadaşım teymen Muradın bana armağan ettiği 5 li tabancayı uzaktaki karanlıkların üzerine doğru beş el boşalttım ve yere yat diye bağırdım tam bu sırada karşımızdaki karaltılar bir birine geçmeğe başladı haramiler dedim. Birden bire bir kurşun rastladı benim arkamdak eczacı neferi Ali Osmannı vurdu gık demeden şehit oldu göğsünü açıp baktık serseri kurşun kalbini delmişti. Son nefesinde ah anam dediğini işittim.

Ayağa kalktığım zaman elimdeki lüververi kağının içindeki otların altına sakladım yedi harami elindeki Türk maverlerle bütün arabaları soymak için gezmeğe başladılar. Sıra bizim arabaya gelmişti. yanımıza yanaştıkları zaman of ayağım diye bağırımağa başladım ve yere oturdum haramiler ses çıkarma, öldürmiyeceğiz, yalnız ne kadar paran varsa ver; dediler. Soydular ve savuştular. Tren hattına gelmiştik.

Bu hasrete kavuşturan demir yollarının bir ucu İstanbula kavuşturuyordu. Artık korkuy attık zannediyoruz. Bakalım devran aynası ne suretler gösterecek. (Gün doğmadan neler doğar) derler. Bu bir hakikattir. Arapların bir ata sözü vardır. (Geceler gebedir) derler.

Nuseybin: kasabasının istasyonuna girdik. Boyabatlı Halil eşyalarımı arabadan indirdi. İstasyondaki odalardan açık bulduklarını bizden evvel gelen arkadaşlar işgal etmişler. Ben düşündüm. Böyle sıkıntılı zamanlarda amirleri taciz etmek doğru olmaz. Herkes kendi başının çaresini bulmalıdır. Sıralanmış istasyon odalarının kapalı olandan birinin penceresinden baktım. Temiz bir karyola duruyor. Başka eşya yok Kapıya bir yüklendim. Kilit açılıverdi. Hemen eşyalarımızı yerleştirdik ve kendi odamız gibi karyolaya uzandık. Biraz

istirahattan sonra sıra erzak ve yemek tedarikine gelmişti. Neferimle beraber menzil anbarını aradık ve bulduk. İçerde uzun boylu bir genç zabıt masasında bir şeyler yazıyordu. Ben içeriye girince başını kaldırdı ve birden bire agabeyim diye boynuma sarıldı. Bu zabıt Denizlideki komşumuz Kâşif efendinin oğlu Naildi. Hemen istediğimiz kadar erzak alabilmek için listeyi yazdı. Elimize verdi. Biz bu listeyle menzil ambarından istediğimiz eşyayı aldık. Akşam olmuştı. Güneş batıyordu. Çadırlar arasından süngülü nöbetçiler nöbetle dolaşüyor ve çadırların içerisinde Cura sesleriyle türküler geliyordu. Çanakkale içinde bir kırık testi. Analar babalar ümidi kesdi. Ay keçliğim eyvah Çanakkale içerisinde vurdular beni ölmeden mezara koydular beni. Ah keçliğim eyvah açma doktor açma yaralar azar. Anacığım duyarsa aklını bozar. Ah keçliğim eyvah Çanakkale içinde aynalı çarşı ana ben gidiyorum düşmana karşı Ah keçliğim eyvah Çanakkale yolları dardır, geçilmez. Soğuktur suları bir tas içilmez. Bağrı yanık Mehmetcikler aslan sesleriyle hem cesur hem acıklı böyle yanık türküler söyliyerek sabaha kadar uyuyamadılar.

Ertesi gün Ordu kamutanı tarafından bir emriyöremi = günlük emir neşredildi bu emirde şöyle yazılı idi.

Dün akşam gelen yaralıların arabaların kafilesi yollarda aşiretler tarafından soyulmuştur. Bu aşiretleri yakalamak için bir tabur asker üzerine gönderilmiştir. Soyulan arkadaşlar zarar ve ziyanlarını ve kıymetlerini bir cedvel halinde Erkâni harp reisliğine verecekler; yalnız yollarda eczacı neferi Ali Osmanın şehadetine sebebiyet verdikleri için bütün zarar ve ziyanların şehit neferin ailesine gönderilecektir. Çünkü tertibat almadan yollara çıkan her kâfilenin talim nameye göre piştar caniptar, dümdar, çıkarıp kendini muhafaza etmesi ve yol yürürken tehlikelerden korunması lâzımdır.

Biz bu emri aldıktan sonra her şeyden vazgeçtik. O gün akşama kadar Nuseybin kasabasını gezdik. Bu kasabanın eteğinden bizim gökpınar gibi bir çay geçiyor. Nuseybin ağaçlık bir sıra tepelerin dağlara yaslandığı yerde kurulmuştur.

Sağ taraftaki girintili, çıkıntılı dağların aralarında Almanlar tarafından yapılan diviz yonları vardır. O gün akşama kadar hastaneye yakın bir oda bulabildik. Bu odaların arasında hastaneden çıkmış taburcu neferlerin koğuşları vardır Her akşam mehmecikler aralık duvarları telefon yaparak arkadaşlarıyla alay ediyorlardı : İlk önce duvarı yumrukla vuruyor. âllo, âllo! diye konuşuyor, kimsiniz efendim? Altıncı ordu karağâh neferi Ali bendeleri siz kimsiniz efendim? Altıncı ordu hastane taburcu efradı Ali bendeleri: Evet efendim. yarın sabah büyük bir tren hareket edecektir; bu trenin vagonlarına taburcu efrat beylerden başka hiç kimse binmeyecektir. Bu tren hepimizi ayrı ayrı köylerimize kadar götürecektir ve nişanlılarımıza teslim edecektir. Yaşasın taburcu efradı âlileri. Bundan sonra bahçelerde uzun uzun gülüyorlar ve gömleklerinden topladıkları bitleri lambanın içine atarak yakıyorlardı. Tekrar bit aramağa bağlıyorlardı. Biz burada, bu seslerle eğlenirken kapının dışında ne facialar oynuyorlardı; bilirmisiniz? Ermeni çeteleri araplarla birleşmiş oldukları halde çadırlar arasında dolaşüyor ve yalnız bulduğu zabıtların başını yarıp gözlerini çıkarıyor; üzerindeki paraları alarak savuşup gidiyorlardı. Bir gün akşam alaca karanlık bastığı sırada hastanenin cerrahı Yaşar efendiye döverek kanlar içinde bırakmışlar. Buralarda bütün milletler Türke düşmandılar. Fırsat buldukça soyup öldürüyorlardı. Bir gün etraftaki bağlarda ordu tarafından tarama hareketi yapıldı, ve bu silâhlı Ermeni çeteleri yakalandı. Hemen kurşuna dizildiler.

Eski tarih ( 1335 ) Birinci kânun içindeyiz. Bir sabah ordu emri neşredildi. Bu emirde şöyle diyordu: (... numaralı ve 5 kânun evvel ( 1335 ) tarihinde harbiye nezaretinin emirleriyle bütün birinci ve ikinci sınıf ihtiyat zabiti terhis olunacaklardı. Yerlerine kadar harcırah ve yevmiyeleri derhal verilecektir.

İlh hareket edecek trenle bunlar sevkedileceklerdir. Bu tren ( 305 ) ten ( 315 ) kadar efrattan hasta ve zayıf olanlar bindirilecektir.)

Biz bu emri alınca çok sevindik. Artık muharebeden kurtuluyorduk. O gün mekkâreden birer at alarak tevis yonlara terhis tezkeremizi almak için hareket ettik, hava pek güzeldi. Bir ilk bahar sabahı kadar mutetel bulunuyordu. Yolda giderken ağaçların arasından geçeni Nuseybin çayının tahta köprüsünün üzerinden türküler söyliyerek geçiyoruz. Bahçelerin kevarından giderken Arabistan kuşlarının güzel sesleri bizim türkümüze iştirak ediyor, ve bizim neşemizi artırıyorlardı.

— Devamı var —





Fiati - 12,5 - kuruştur.

### Halkevlerinde çıkan Dergiler

| <u>Halkvinin adı</u> | <u>Derginin adı</u> | <u>Kaç günde bir</u><br><u>ÇIKTIĞI</u> |
|----------------------|---------------------|----------------------------------------|
| Adana                | Görüşler            | Aylık                                  |
| Afyon                | Taşpınar            | "                                      |
| Antalya              | Türk Akdeniz        | İki aylık                              |
| Bafra                | Altın Yaprak        | Aylık                                  |
| Balıkesir            | Kaynak              | "                                      |
| Bursa                | Uludağ              | Üç ayda bir                            |
| Burdur               | Ülker               | Aylık                                  |
| Denizli              | İnanç               | "                                      |
| Elâziz               | Altan               | "                                      |
| Eminönü              | Yeni Türk           | "                                      |
| Eminönü              | Halk Bilgisi Hb.    | "                                      |
| Gireson              | Aksu                | "                                      |
| Isparta              | Ün                  | "                                      |
| İzmir                | Fikirler            | 15 günde bir                           |
| Konya                | Konya               | Aylık                                  |
| Manisa               | Gediz               | "                                      |
| Merzifon             | Taşan               | "                                      |
| Milâs                | Yeni Milâs          | "                                      |
| Muğla                | Muğla               | "                                      |
| Niksar               | Ülker               | "                                      |
| Trabzon              | İnan                | "                                      |
| Samsun               | 19 Mayıs            | "                                      |
| Sinop                | Dıranaz             | "                                      |